

Overlegorgaan Fysieke Leefomgeving (OFL)
Rijnstraat 8
www.overlegorgaanfysiekeleefomgeving.nl

Contactpersoon
Victoria Dekker
Projectleider
victoria.dekker@minienw.nl
M +31615359448

Datum
20 maart 2019

verslag

Betreft	Bijeenkomst voor benoemde OFL-leden
Vergaderdatum en -tijd	20 maart 2019 10.00 uur-13.00 uur
Vergaderplaats	De Zalen van Zeven, Boothstraat 7, Utrecht
Deelnemers	Wobine Buijs (OFL, voorzitter) Friso Coumou (OFL, manager) Victoria Dekker (OFL, projectleider) Anne Griffioen (evofenedex) Jos Roosen (VNCI) Arjen Frentz (VEWIN) Edwin Lokkerbol (Vereniging van Waterbouwers) Kirsten Haanraads (Natuurmonumenten) Peter Kraak (KNMI) Roy Tummers (VEMW) Frank Visser (Reizigersvereniging Rover) Klaas de Waardt (VERN) Ida Sanders (Natuur en Milieu)
Afwezig	Ellen Rietveld (verslag, Alt-Tab Bedrijfsondersteuning) Roeland Geertzen (Watersportverbond) Cees Boutens (RAI)

1. Welkom en kennismaken

Wobine Buijs heet de aanwezigen welkom. Zij stelt zichzelf voor als een van de nieuwe voorzitters van het OFL.

De deelnemers maken kennis met elkaar aan de hand van een aantal stellingen. Gevraagd wordt bijvoorbeeld wie al vaker bij een bijeenkomst van het OFL of een voorganger aanwezig is geweest. Een aantal aanwezigen heeft deelgenomen aan het Deltaprogramma, de Omgevingsvisie of de Droogtetafel.

Datum
20 maart 2019

2. Toelichting op OFL

Wobine Buijs vertelt over de context van het OFL. De huidige ecologische voetafdruk heeft wereldwijd geleid tot het opstellen van 17 sustainable development goals. Aan deze doelen zijn opgaves verbonden die effect hebben op de fysieke leefomgeving. De rijksoverheid moet een positie innemen over de departementen heen. De vraag is of de overheid overal van is, en waar de kracht ligt om oplossingen te creëren. Het OFL wil samen aan de slag, door meningen en argumenten op te halen in de netwerksamenleving.

De oplossing zit niet alleen in overheidsmaatregelen. Het OFL wil partijen informeren, raadplegen, adviseren, en laten coproduceren en (mee)beslissen. Strategische agenda's van organisaties en hun achterbannen spelen een rol. Het OFL wil hen betrekken op het moment dat er nog ruimte is voor invloed en wil denkkracht op een vroeg moment in het proces gebruiken. Het OFL denkt na over verschillende werkvormen en hoe de goede mensen te bereiken om gezamenlijk aan oplossingen te werken, waarbij er het besef is dat er altijd mensen zijn met een afwijkende mening.

Een deelnemer merkt dat de veranderende rol van het OFL ook iets betekent voor de deelnemende partijen. In gezamenlijkheid een advies formuleren is in principe makkelijk, maar samen aan het begin van een proces staan is intensiever. Er moet ook met achterbannen rekening worden gehouden.

Friso Coumou gaat in op de rol, positie en werkwijze van het OFL, dat vijf criteria voor haar inzet heeft benoemd: verbinding Rijk/samenleving, neutraliteit, impact, integraliteit en tijdelijkheid. De thematiek van het OFL raakt meerdere departementen, bestuurslagen en disciplines. Het OFL werkt niet zozeer met opdrachten, maar meer met verzoeken. Zowel vanuit als samenleving als vanuit departementen kan een vraag worden gesteld en vervolgens is het aan de OFL-voorzitters om met partijen te bepalen of ze met een voorstel voor een procesaanpak komen. In de wet ligt vast dat OFL-voorzitters voor vier jaar worden benoemd en onafhankelijk zijn.

Het OFL vraagt niet alleen: 'Waarmee ben je geholpen?', maar stelt zichzelf tegelijk de vraag: 'Wat is hier nodig?' Het antwoord op de laatste vraag kan afwijken van de behoeftevraag.

Het OFL kent drie hoofdprocessen: consultatie, samenwerking en maatschappelijk signaleren/agenderen.

Het OFL wordt vooral gevraagd om op te treden in de rol van onafhankelijk procesregisseur maar wordt ook steeds vaker herkend als partij die onafhankelijk deskundigen bijeen brengt en tegelijk een ondersteunende infrastructuur meebrengt.

Het samenwerkingsproces vraagt iets anders van het OFL-secretariaat, namelijk onderhandelen, innoveren, experimenteren en leren en conflict hanteren.

Datum
20 maart 2019

Op de vraag of van beleidsambtenaren ook onafhankelijkheid mag worden verwacht, antwoordt Friso Coumou dat het beleid in samenwerkingsprocessen twee rollen heeft: het proces ontwerpen, organiseren en begeleiden en tegelijk vanuit de inhoud van de politieke ambitie een opvatting hebben over wat er wel of niet moet gebeuren. Als een beleidsmaker beide rollen tegelijk heeft, moet hij dit duidelijk scheiden. Als het OFL de procesrol pakt kan het beleid de rol van specialist nemen.

Edwin Lokkerbol heeft de indruk dat beleidsambtenaren die betrokken zijn bij waterkwaliteitsdossiers onafhankelijk opereren waar het gaat om het te voeren beleid en de effecten op partijen.

Peter Kraak meent dat ambtenaren opereren binnen de politieke kaders die gesteld zijn. Daarmee zijn ze naar zijn mening niet onafhankelijk.

Er ligt een wettelijke taak voor het OFL om over de fysieke leefomgeving te adviseren, maar het is niet meer zo dat het OFL altijd moet worden ingeschakeld als het gaat over fysieke leefomgeving. Het OFL pakt de consultatierol alleen op als het Rijk en de samenleving daar meerwaarde in zien.

Edwin Lokkerbol vindt het woord 'consultatie' te beperkt. Bij het Deltaprogramma vond het maatschappelijk debat breed aan de voorkant plaats, met als doel een gemeenschappelijke lijn te vinden. Er was ruimte voor meningsverschillen en uitgebreide informatie-uitwisseling tussen partijen.

Het OFL kent een intermediërende rol, als het beleid dat niet zelf kan doen omdat beleid zelf actor is in een conflict. Bij een publiek en een commercieel belang is een onafhankelijke derde nodig, zodat escalatie waar nodig niet alleen mogelijk is door de gang naar de rechter te maken. Dit is geen nieuwe taak van het OFL; het OFL heeft deze rol op het gebied van meteorologie en seismologie.

Frank Visser vraagt of het OFL altijd in gezamenlijkheid een advies uitbrengt, of ook wel eens namens een deelnemer. Friso Coumou antwoordt dat er verschillende vormen zijn. Het OFL vraagt zich per geval af wie het OFL in die situatie is. De voorzitter biedt het resultaat vervolgens namens die groep aan een bewindspersoon aan. Victoria Dekker vult aan dat bij een advies altijd vermeld staat welke organisaties betrokken zijn geweest.

Frank Visser merkt op dat Rover in de afgelopen periode niet benaderd is bij een onderzoek naar tweedeling in mobiliteit. Daarbij had Rover wel betrokken willen zijn. Hij vindt het ook een taak van de organisaties zelf om regelmatig te ijken wie de contactpersoon richting het OFL moet zijn. Friso Coumou geeft aan dat het OFL scherp moet zijn op wie de contactpersoon is bij een organisatie, zodat aan de juiste persoon wordt gevraagd of een organisatie bij een onderwerp betrokken wil zijn.

Jos Roosen vraagt wat de criteria zijn om commissies in stand te houden. Het OFL hanteert hiervoor geen algemene criteria. Er wordt per keer bekeken of een commissie nog actueel is.

Datum
20 maart 2019

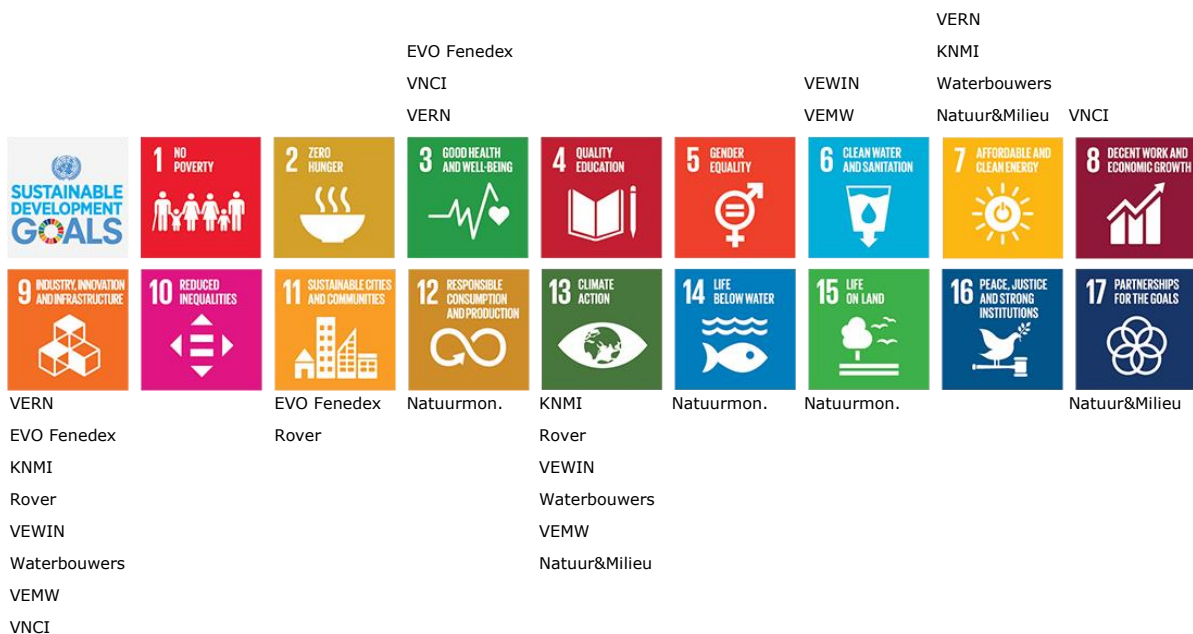
3. Verzamelen ambities en prioriteiten van deelnemers

Het is voor het OFL belangrijk om te weten waaraan de deelnemers werken. Het is de bedoeling dat de aanwezige benoemde leden input geven voor het OFL-werkprogramma. Daarom wordt opgehaald welke thema's in het kader van duurzaamheid leven.

Ter voorbereiding op dit onderdeel stelt Victoria Dekker zes vragen waar allen eerst voor zichzelf een antwoord op formuleren:

1. Welke drie Sustainable Development Goals spreken je het meeste aan?
2. Welke strategische thema's in jouw organisatie sluiten daarop aan?
3. Waar ben jij of is jouw organisatie al bij betrokken (bijvoorbeeld netwerken, platforms, beleidstrajecten of onderhandelingen)?
4. Is er iets aanvullends of iets heel anders nodig op de thema's waar je bij betrokken bent?
5. Ligt er een rol voor het OFL (in gedachten houdend de rol en positie van het OFL)?
6. Welke rol?

Vervolgens wordt geturfd welke doelen zijn genoemd (waarbij Peter Kraak opmerkt dat doel 17 eigenlijk altijd geldt):

De doelen 9 (industrie, innovatie en infrastructuur), 13 (klimaatactie) en 7 (betaalbare en duurzame energie) zijn het meest genoemd. Wobine Buijs vraagt de aanwezigen vervolgens welke dilemma's bij hun organisatie op tafel liggen.

Datum

20 maart 2019

Bij de Vereniging voor Waterbouwers is het centrale onderwerp duurzaamheid. Hierover zijn zij ook in gesprek met I&W en RWS. Nederlandse waterbouwers willen versneld afscheid nemen van fossiele brandstof. Het zou helpen als de overheid aan bedrijven die met duurzaamheid bezig zijn een preferente positie bij aanbestedingen geeft. Gedacht kan worden aan experimenten met (de beschikbaarheid van) elektriciteit en de ontwikkeling van waterstof.

Bij zandwinning of rondvaartboten in Amsterdamse grachten kan een voorwaarde zijn dat dit alleen elektrisch gebeurt, maar daarbij loop je tegen de grenzen van het elektriciteitsnet aan. Er zijn aanzienlijke investeringen nodig om dat mogelijk te maken. Een analyse wat dat kost en hoe publiek en privaat daaraan een bijdrage moeten gaan leveren ontbreekt nog.

VNO NCW wordt gezien als woordvoerder namens het bedrijfsleven, maar Edwin Lokkerbol meent dat zij op een aantal onderwerpen achterlopen op andere organisaties.

Bij Reizigersvereniging Rover spelen andere onderwerpen, maar Frank Visser herkent het onderliggende signaal: het moet concreter en sneller.

In het Klimaatakkoord wordt niet gesproken over consequenties voor de ruimte. Als er veel meer gebruik gemaakt gaat worden van treinvervoer in Nederland is uitbreiding nodig. Er is een OV-toekomstbeeld 2040 gepresenteerd maar er is nog geen zicht op geld voor de infrastructuur. Er is wel een bijlage over alternatieve bekostiging maar dit is nog niet omgezet in beleid. De financiering is cruciaal. Frank Visser ziet mogelijkheden met het nieuwe Mobiliteitsfonds.

Klaas de Waardt vult aan dat er vraagtekens zijn ten opzicht van CO₂-uitstoot. 56% van alle vrachtwagens in Nederland heeft een euro6 motor. Dat is schoner dan een brommer, maar als je een vrachtwagen wilt elektrificeren zonder laadvermogen te verliezen, heb je volgens deskundigen drie vrachtwagens meer nodig (voor de batterijen).

Wobine Buijs vat samen dat de vraag is of de ambities reëel zijn. De samenleving zit in een kramp: welke kant gaan we op en wanneer gaan we kiezen?

Roy Tummers heeft bekeken welke issues van belang zijn voor VEMW, of deze al goed belegd zijn en zo nee of deze in het veld belegd kunnen worden. VEMW is actief aan de klimaattafels en focust zich voor nu op de waterdossiers. De grote thema's voor nu en de komende jaren zijn waterbeschikbaarheid en waterkwaliteit. In het Deltaprogramma en bij de Droogtetafel is het punt van de beschikbaarheid belegd. Op het punt van waterkwaliteit acteert het OFL nu niet. Gedacht kan worden aan de Kaderrichtlijn Water en de evaluatie daarvan. Dit dossier is multi-actor (landbouw, industrie, energie) en multi-level.

Arjen Frentz haakt hierop aan omdat er de komende jaren veel huizen bijgebouwd gaan worden. In bepaalde gebieden komen er veel mensen bij. Het waterbedrijf in Zuid Holland heeft de vraag gesteld: "Wat gaan ze drinken dan?" Net als energie is water niet zomaar beschikbaar.

Datum
20 maart 2019

De afgelopen zomer, waarin in verband met de droogte de verdringingsreeks werd toegepast, is voor velen een *wake up call* geweest. Tegelijk is er op sommige momenten ook teveel water, dat geborgen moet worden. Dit heeft een ruimtelijke-orderingscomponent. Er is een overlap met het Deltaprogramma en de Droogtetafel, maar het OFL kan meedenken over de Waterwet en het tweede Nationaal Waterplan.

(Edwin Lokkerbol verlaat de vergadering.)

Natuurmonumenten moet als maatschappelijke organisatie vaak de overheid wijzen op wat er bij alle departementen gebeurt. Kirsten Haanraads zou graag zien dat het besef groeit dat er dingen dubbel gebeuren op verschillende departementen en welke participatiedruk de overheid bij organisaties legt.

Arjen Frenzt ziet dat de landbouwsector in Nederland verbeterlagen te maken heeft. Daaraan wordt de komende jaren veel geld vanuit Brussel besteed. Ook voor de Tweede Kamer is het een *black box* wat hier gebeurt. Dit is een amorfe discussie waar het OFL in kan duiken.

Jos Roosen denkt dat sommige onderwerpen niet integraal genoeg worden behandeld. Daar ligt misschien een rol voor OFL. Wobine Buijs merkt op dat integraliteit soms traag en complex is terwijl je op sommige onderwerpen sneller vooruit wilt. De integraliteit kan volgens Jos Roosen beter op het gebied van veiligheid (voor water, lucht en externe veiligheid, waarbij er een botsing is tussen ruimtelijke ordening en productie). Er is sprake van verschillende ministeries en verschillende normen. Wellicht kan een keer de discussie worden gevoerd of er meer samenhang te vinden is.

Jos Roosen merkt verder op dat zij 'de ondergrond' mist (kabels en leidingen).

Roy Tummers vult aan dat de structuurvisie voor de ondergrond inmiddels is afgerond, maar daarmee zijn de problemen nog niet opgelost.

Ook Natuur&Milieu werkt aan veel thema's en participatieprocessen van de overheid. Ida Sanders sluit zich aan bij het punt over een mogelijke rol voor het OFL bij het Mobiliteitsfonds, waarbij gekeken kan worden naar een andere manier om het geld te besteden.

Frank Visser vult aan dat het niet alleen gaat om de besteding van het fonds, maar ook om de vraag hoe je überhaupt aan geld komt. Dat zou bijvoorbeeld uit de woningbouw kunnen komen.

In het proces rondom de Luchtvaartnota is de industrie naar de mening van Natuur&Milieu zwaar vertegenwoordigd. Ida Sanders ziet een mogelijke rol voor het OFL in het kijken of participatie zodanig is ingericht dat er onafhankelijke besluitvorming kan plaatsvinden.

Wobine Buijs vraagt of het OFL een onafhankelijke rol kan hebben bij lopende participatie en dit zelf kan constateren. Friso Coumou antwoordt dat dit kan, maar stakeholders kunnen ook gezamenlijk zeggen: 'Dit valt ons op.'

Datum
20 maart 2019

Anne Griffioen merkt op dat bij de participatieprocessen waar evofenedex aanschuift het eigenlijk een jaar te vroeg is om het OFL te vragen in de benen te komen. Als voorbeeld noemt zij dat het probleem van rekening rijden, waar een link is met het Mobiliteitsfonds, zich misschien dit jaar oplost.

Een ander punt is dat Green Deal ZES (inzake duurzame binnensteden), voor een deel in het Klimaatakkoord zit. Daar ligt een rol voor fabrikanten en gemeenten. Slechts de helft van de gemeenten heeft zich tot nu toe aangesloten, ondanks bemoeienis van de VNG. Er is net een nieuwe structuur opgesteld, waardoor dit niet het moment lijkt voor het OFL om in te stappen.

Klaas de Waardt constateert dat het combineren van lage stroom nog niet aan de orde is geweest. Scheepvaart is momenteel vervuilender dan wegvervoer. Het is lastig om de stap naar duurzaamheid te maken en investeringen zijn kostbaar. Hij zou graag zien dat er een koppeling komt van groenere stroom met het spoor. Het spoor is op dit moment de groenste mobiliteit, maar er is geen ruimte meer op het spoor. Frank Visser vult aan dat er in de randstad ruimte gecreëerd kan worden door goederenvervoer in Oost-Nederland. De elektrische infrastructuur is er al wel, in de vorm van de Betuwelijn. Victoria Dekker merkt op dat dit onderwerp al op andere plekken wordt besproken. Zij vraagt wat het OFL hierin zou kunnen betekenen. Frank Visser antwoordt dat het OFL de urgentie kan benadrukken.

(Roy Tummers verlaat de vergadering.)

Wobine Buijs vraagt de aanwezigen of ieder voldoende aan bod is gekomen.

Ida Sanders heeft na deze bijeenkomst nog niet 100% scherp wanneer zij het OFL moet bellen. Wobine Buijs antwoordt dat het OFL de rol op zich neemt om in ieder geval om het jaar met de groep te reflecteren op het werkprogramma. De input wordt naar de voorzitters gebracht. Zij heeft genoteerd dat er organisaties zijn die de kans willen krijgen om zelf aan te geven aan welke trajecten zij mee willen doen. Als er urgentie is bij aangedragen onderwerpen, zal worden bekeken of het lopende werkprogramma moet worden aangepast.

Frank Visser noemt inzetten op verbetering van de *modal split* als onderwerp dat niet alleen het OV raakt. Hierbij speelt keuzevrijheid een rol. Mensen kiezen voor duurzame mobiliteit als het aantrekkelijk is. De overheid heeft het vooral over stad en platteland. Als je alleen naar de Randstad kijkt dan zijn er corridors waar het OV-aandeel hoog is, en waar het OV-aandeel maar 10% is maar er wel dagelijks files staan. Er wordt gekeken naar capaciteitsknelpunten, maar er zijn ook kwaliteitsknelpunten waar het OV-aanbod niet aansluit bij de vraag. Een *modal shift* vraagt iets van ruimtelijke investeringen maar kan goed zijn voor duurzaamheid.

Peter Kraak vraagt aandacht voor een betrouwbare overheid en de manier waarop moet worden omgegaan met de tegenspraak op rapporten van wetenschappers.

Datum

20 maart 2019

Klaas de Waardt denkt dat er misschien een taak ligt voor het OFL bij het vormen van maatschappelijk draagvlak voor alle maatregelen.

Op zoek naar de rode draad die aan de OFL-voorzitters kan worden meegegeven komt Victoria Dekker op de verschillende aspecten bij alternatieven voor mobiliteit en financiering, en de relatie tussen mobiliteit en ruimtelijke ordening. De Rijksoverheid moet integraler gaan samenwerken en zorgen voor bewustzijn binnen departementen. Ten slotte is de vraag of het OFL een rol kan spelen bij draagvlak bij de burger.

Friso Coumou constateert dat de thematiek en de rol van het OFL wel zijn geraakt, maar de tijd is te kort om de rol van het OFL te doorgronden. Daarom wil hij terugkomen bij de deelnemers met de vraag om te reageren op de rode draden en te concretiseren wat de rol van zowel het OFL als de organisaties kan zijn.

Arjen Frenztz meent dat er een palet aan zaken is besproken waaruit niet zo 1 2, 3 een rode draad te trekken is.

Wobine Buijs ziet wel een aantal thema's en waarschuwingen oplichten. Het aantal woningen dat gebouwd gaat worden en het feit dat de infrastructuur (energie, water, mobiliteit) aan zijn taks zit, in combinatie met de duurzaamheidsambities, is een paar keer benoemd. Verder was er aandacht voor participatie. De overheid moet zich realiseren dat er een grote particuliere investering gemoeid is met maatregelen. Mensen moeten zekerheid hebben dat beleid blijft staan.

Friso Coumou vult aan dat in kaart moet worden gebracht wat er nu loopt bij de verschillende departementen.

Ten slotte merkt Wobine Buijs op dat zij aan deze tafel het IPO en de VNG mist. Hun positie is haar niet duidelijk.

5. Afsluiting

Wobine Buijs dankt de aanwezigen voor hun bijdrage, en het OFL-secretariaat voor de voorbereiding. Zij sluit de vergadering om 12.30u en nodigt de aanwezigen uit voor de lunch.

